conſenſu domini meliorationes ſuas aliis vendere, vel jus [1] emphyteuticum transferre [2]. † Sed ne hac occaſione accepta, domini minime concedant emphyteutas ſuos accipere pretia meliorationum quæ invenerunt, ſed eos deludant, & ex hoc commodum emphyteutæ depereat: diſponimus [3], atteſtationem [4] domino tranſmitti, & prædicere, quantum pretium ab alio [revera] accipi poteſt. Et ſi quidem dominus hoc dare maluerit [5], & tantam præſtare quantitatem, quantam ipſe revera emphyteuta ab alio recipere poteſt, ipſum dominum omnimodo hæc comparare. Sin autem duorum menſium ſpatium fuerit emenſum, & dominus hoc facere noluerit: licentia emphyteutæ detur, ubi voluerit, & ſine conſenſu domini meliorationes ſuas vendere: his tamen perſonis [6], quæ non ſolent in emphyteuticis contractibus vetari ad hujuſmodi venire emptionem. † Neceſſitatem autem habere dominos, ſi aliis melioratio ſecundum præfatum modum vendita ſit, accipere emphyteutam: vel ſi jus emphyteuticum ad perſonas non prohibitas, ſed conceſſas & idoneas ad ſolvendum emphyteuticum canonem tranſponere emphyteuta maluerit [7]: non [8] contradicere, ſed novum emphyteutam in poſſeſſionem ſuſcipere, non per conductorem vel per procuratorem, ſed ipſos dominos per ſe, vel per literas ſuas, vel (ſi hoc non potuerint vel noluerint) per depoſitionem in hac quidem civitate apud virum clariſſimum magiſtrum cenſus, vel præſentibus tabulariis per atteſtationem, in provinciis autem per præſides vel defenſores celebrandam. † Et ne avaritia tenti domini magnam molem pecuniarum propter hoc efflagitent: (quod uſque ad præſens tempus perpetrari cognovimus) non amplius eis liceat pro ſubſcriptione [ſua] vel depoſitione niſi quinquageſimam [9] partem pretii, vel æſtimationis loci qui ad aliam perſonam transfertur, accipere. Sin autem novum emphyteutam vel emptorem meliorationis ſuſcipere minime dominus maluerit [10], & atteſtatione facta intra duos menſes hoc facere ſuperſederit: licere emphyteutæ etiam non conſentientibus dominis ad alios ſuum jus, vel emphyteumata [11] transferre. Sin autem aliter fuerit verſatum, quam noſtra conſtitutio diſpoſuit, jure emphyteutico cadat.

[illegible]

D. JUSTI-

D. JUSTINIANI

SACRATISSIMI PRINCIPIS, PP. A.

CODICIS

REPETITÆ PRÆLECTIONIS,

LIBER QUINTUS.

TIT. I.

DE [1] SPONSALIBUS [2], ET ARRHIS [3] SPONSALITIIS, ET PROXENETICIS [4].

Diſſolutis ſponſalibus de futuro, licitum eſt alii nubere. Bald.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Annonariæ [5].

ALii deſponſatæ [6] renunciare conditioni, & nubere alii non prohibentur.

Sponſa ſponſum abſentem tenetur per biennium expectare: quo elapſo, alteri nubit impune. Bald.

2. Impp. CONSTANTIUS A. & CONSTANS C. ad Pacatianum P. [7] P.

SI is qui puellam ſuis nuptiis pactus eſt, intra [8] biennium exequi nuptias in eadem provincia degens ſuperſederit, ejuſque ſpatii fine decurſo, in alterius poſtea conjunctionem puella pervenerit, nihil fraudis ei ſit, quæ nuptias maturando, vota ſua diutius eludi non paſſa eſt. [Dat. Prid. Idib. April. *Martianopoli*, PACATIANO & HILARIANO CONSS.] 332.

Obligationem purificatam ſequentis caſus occurſio non reſolvit: ſecus in obligatione purificanda. Bald.

3. Imppp. GRATIANUS, VALENTINIANUS & THEODOSIUS AAA. Eutropio P. P.

ARrhis [9] ſponſaliorum [10] nomine datis, ſi interea [11] ſponſus, vel ſponſa deceſſerit, quæ data ſunt, jubemus reſtitui, niſi cauſam [12], ut nuptiæ non celebrarentur, defuncta perſona jam præbuit. Dat. 15. Kal. Jul. *Theſſ.* GRATIANO A. V. & THEODOS. A. I. CONSS. 380.

Tutor vel curator non poterit diſſolvere ſponſalia contracta per patrem puellæ. Salic.

4. Impp. HONORIUS & THEODOSIUS AA. ad Marianum P. P.

SI [13] pater pactum de filiæ nuptiis inierit, & humana ſorte conſumptus ad vota non [14] potuerit pervenire, id inter ſponſum & ſponſam firmum ratumque permaneat, quod a patre docebitur deſtinatum [15]: nihilque permittatur habere momenti, quod cum defenſore [16], ad quem minoris commoda pertinebant, docebitur fuiſſe tranſactum. Periniquum eſt enim, ut contra [17] paternam voluntatem, redempti forſitan tutoris, aut curatoris admittatur arbitrium: cum plerumque etiam ipſius fœminæ [18] adverſus commoda propria inveniatur laborare conſilium. Dat. 4. Non. Novemb. HONOR. XIII. & THEOD. X. AA. CONSS. 422.

Qui contraxit ſponſalia, & ea non vult exequi: ſi eſt ætatis legitimæ, arrhas quas recepit, reſtituet duplicatas: ſi minor, ſolum quas recepit. Bald.

5. Impp. LEO & ANTHEMIUS AA. Erythrio P.P.

MUlier [19] juris ſui conſtituta [20] arrharum [21] ſponſalium nomine uſque [22] ad duplum [23] teneatur, id eſt [24], in id quod accepit, & aliud tantundem, nec amplius ſi [25] poſt completum viceſimumquintum annum, vel [26] poſt impetratam veniam ætatis, atque in competenti judicio comprobatam, hujuſmodi arrhas ſuſcepit. In ſimplum autem, id eſt, tantummodo [in id] quod accepit, ſi minoris ætatis eſt: ſive virgo ſive vidua ſit, ſive per ſe, ſive per tutorem, aut curatorem, vel aliam perſonam eaſdem arrhas acceperit. † Patrem [27] vero, vel matrem legitimæ ætatis conſtitutos, ſive ſimul ſive ſeparatim arrhas pro filia ſuſceperint: avum etiam, vel proavum, ſi pro nepte vel pronepte, in duplum tantummodo convenit teneri. Quæ ita cuſtodiri cenſemus, ſi [28] non propter perſonam, vel conditionem, vel aliam cauſam legibus, vel generalibus conſtitutionibus interdictam, futurum matrimonium conſtare prohibetur: Tunc enim quaſi nullo facto, utpote ſine cauſa eaſdem arrhas præſtitas, tantummodo reddi conſequens eſſe præcipimus. † His [illud] quoque adjicimus: ut etiamſi [29] legibus prohibitæ non ſint ſperatæ nuptiæ, poſt arrhas autem ſponſalitias ſponſa conjugium ſponſi propter [30] turpem, [vel prodigam,]

1 Tractat de Sponſalibus ante Nuptias: ut quas præcedant ſponſalia, arrharum dationes & proxenetica. De Antenuptialibus quædam dicenda ſunt obiter ad quarundam etiam legum faciliorem intellectum. Nuptiarum dies legitimi tres erant. *l.* 66. §. 1. *ibi; ante diem tertium. ff. de donat. inter vir.* Primus dicebatur a Græcis προαύλια, id eſt, deſponſalia. Ea fiebant auſpicato. Cicer. 1. *de divinat.* Valerius 2. *cap.* 1. optime a turture & cornice, ſi par integrum apparuiſſet, quia utrumque animal adeo ſui conjugis ſtudioſum, ut eo mortuo ſuperſtes nullius præterea conjunctionem appetat. Poſt auſpicia ſacra faciebant. Secundus ἀπαύλια, decubatio, eoque deducebatur ſponſus in domum ſoceri a Paranympho, quem nonnulli νυμφευτὴν, alii παράοχον vocabant, ſi futura uxor virgo fuiſſet: ſi vidua, mulier ad ſponſum deducebatur a Nymphagogo, ſeu προμνηστρία, id eſt, pronuba. In limine ignis, & aqua ponebatur, utrumque ſponſus & ſponſa manu tangebat: ipſa nupta ejuſdem aſperſione luſtrabatur (eo pertinet lex 66. *in fin. ff. de donationibus inter virum.*) Interdum recta via virgo in domum mariti (ſi forte per nuntium nubebat) deducebatur. *l.* 5. *l.* 6. *l.* 7. *ff. de ritu.* Sub veſperam, vel etiam noctu celebrabantur nuptiæ, faces accendebantur, virginis facies operiebatur (hinc nuptiæ) velo, quod Græcis ἑανὸς, & κάλυπτρα, ſeu flameum: lutei coloris erat, ne pudor virginis proderetur, ferreus annulus ei a viro dabatur. Sponſa vero tres aſſes: quorum primum in manu, alterum in pede, tertium in ſacciperio ferebat. Primum ſponſo dabat, quaſi eum ſibi illo pretio coëmptum eſſet habitura: alterum in foro diis laribus deponebat. Tertium in vicino compito fodiebat. Nonius *c.* 12. *in Nubentes.* Inde convivium apparabatur, mox Hymenæus ducebatur cum choreis. Poſt hæc, pronuba ſponſam ad genialem lectum deducebat, hanc antecedebant δᾳδοφόροι, id eſt, faciferi, duoque colum cum lana & fuſis ferentes. alii mundum muliebrem, & alia quæ ob id παράφερνα. Sponſa ita deducta, a ſponſo detegebatur, quo nomine dona accipiebat, quæ ob id ἀνακαλυπτήρια, & quod ab eo primum videretur ὀπτήρια, & quod eam alloqueretur προσφθεκτήρια. adde Cujac. 2. *feud.* 9. His ita peractis, pronuba unam ex facibus accendebat, pervigilem futuram: cæteras extinguebat, mox ſponſæ duobus digitis cingulum ſolvebat, quod Dianæ, ob eam cauſam λυσιζώνη, a Latinis Cinxiæ cognomento, dicabatur. Feſtus *in voce Cinxia*, dixi *libro* 1. *ad Leges* 12. *Tabular.* Cingulum illud erat ex ovilla lana contextum nodo qui Herculeus vocabatur, propterea quod Hercules fœcundiſſimus creditus ſit. Ubi omnes diſceſſiſſent, ſponſus clauſa janua diſponebat cuſtodias foris, quarum opera muliercularum importuna vel pietas, vel ſimulatio a foribus arceretur, ſi qua commoveretur virginis clamore. Interea juventus nuces cum ſtrepitu ſpargebat. Feſtus *in Nuces.* & hæc de ſecundo nuptiarum die. Tertius dies nuptiarum ἐπαύλια, quaſi nuptiarum appendix: Latinis Repotia. In eo ſponſi affines convivium inſtaurabant: eoque uxor in domum mariti deducebatur. Egrediens domo paterna nupta pedem tollebat, ne limen attingeret, idque ne pharmacis magicis lædi poſſet, quæ ſub limine ad deſtruendum conjugium vel concordiam, vel vim genitalem ſolent a veneficis poni. Plutarchus *in Romanis quæſtionibus* 29. Claves mox ei dabantur, vel ut illa intelligeret, quod jus in familia mariti eſſet habitura, vel ad ſignificandam partus facilitatem. Feſtus *in voce Clavium.* adde quæ ſcripſi ad *l.* 2. *ff. de divort. & repud.* Plura vide apud Coſtanum Titulo de matrimonio, de ritu nuptiarum. Julium Scaligerum 3. *Poetices* 101.
2 *l.* 1. *l.* 2. J. *h. t.* dixi ad *Lib.* 23. *D.* 1. *L.* 3. *C. Theod.* 5. 3 Vid. *l.* 3. *l.* 4. *l.* 5. J. *h. t.* 4 *Al.* proxenetriis. Alciat. 1. *diſpunct.* 22. vid. *l.* 6. J. 5 Bianori.
6 Deſponſata alii, renunciare ſponſalibus poteſt & alii nubere. *Synopſ. Baſil.* 28. *tit.* 2. *cap.* 15. & Harmen. 1. §. 9. *l.* 2. *in fin.* J. *de repud. & judic. de mor. l.* 2. §. 2. *ff. de divort. & repud.* Quid ſi ſponſalia degenerent, ſintque contracta per verba de præſenti? aliud dicendum fuerit. adde *l.* 15. *ff. de cond. & demonſtr. l.* 30. *ff. de reg. jur.* adde Wurmſer. 1. *pract.* 35. *obſerv.* 1. 7 Conſtantinus ad Pacatianum P. U. *l.* 4. *C. Theod. h. t.*
8 Si ſponſus præſens eſt, & in eadem provincia, nec intra biennium exequitur nuptias, poteſt puella impune alii nubere, *ut hic. l.* 4. *C. Theod. de ſponſalibus.* Dion. 54. Sueton. *in Auguſt.* 28. *Synopſ. Baſil.* 1. *c.* 16. 4. Harmen. 1. §. 18. abſens exſpectatur per triennium. *l.* 2. J. *de repud. & judic. de mor.* olim quadriennium: & ulterius. *l.* 17. *ff. de ſponſalib.* adde Cujac. 16. *obſerv.* 35. 9 *l.* 6. *C. Theod. h. t.* 10 Arrharum datio ſolet antecedere ſponſalia, *ut hic:* ut & emptionem & conductionem. *l.* 17. *in fin.* S. *de fide inſtrum.* 11 Sponſus (dic idem in ſponſa) moriens ante nuptias, *ut hic:* arrhas non amittit, licet eo moriente dimidia pars donationis ante nuptias ab eo factæ, ad ejus ſponſam (ſi tamen oſculum ei datum eſt) pertineat. *l.* 16. J. *de donationibus ante nuptias.* Idem dicendum eſt in donatione ſponſo a ſponſa facta ante nuptias. *d. l.* 16. *in fin.* Quid ſi dos marito ante nuptias data? ſi nuda præceſſerunt ſponſalia, ſtatutum vel pactum de lucranda dote non pertinet ad maritum. Sin per verba de præſenti contractum ſit, pertinebit: etiamſi mulier, neque cognita, neque in domum mariti deducta ſit. *arg. l.* 7. *ff. de ritu nupt.* ſin minus, heredes uxoris datam condicent. *l.* 10. *ff. de condict. cauſa data.* eamque diſtinctionem, ut veriorem & communiter receptam, Gailius probat 2. *obſ.* 80. *n.* 3. Statutum ſcil. de lucro dotis locum habere in ſponſa. adde quæ dixi ad *l.* 1. *ff. h. t.* idque etiam uſurpari in dote dicta ſeu promiſſa. Nihil enim intereſſe inter dotem datam & promiſſam: cum ex ſola promiſſione dos conſtituatur. vid. *l.* 4. J. *de collat.* De doario quid dicendum? Cujacius negat doarium, ſeu ὑπόβολον deberi uxori, niſi in mariti concubitum venerit, & hoc eſſe quod dicitur: *Au coucher gagne la femme ſon douaire*, 2. *feud.* 9. *fol.* 515. *in fin.* 12 Ut ſi in culpa fuit, ne contrahi poſſet conjugium. 4. Harm. 1. §. 3. 13 *l.* 7. *C. Theod. h. t.* Sæpenumero pater ſuſceptis pro filia ſponſaliorum arrhis, vita defungitur, necdum contractis nuptiis. Deinde poſt ejus mortem, aut tutor, aut curator efficere conatur, ut dirimantur ſponſalia, cavetur itaque hac conſtitutione infringi & labefactari nequaquam oportere, quæ ſuperſtite patre probata & conventa ſunt. 4. Harmen. 42. §. 4. 14 Poſt ſponſalia mora injicitur nuptiis, vel expreſſe. *l.* 1. S. vel neutro modo: puta, morte, vel ſponſi, vel ſponſæ. *l.* 3. S. *h. t.* eorumve parentis, *ut hic. & l.* 17. *ff. h. t.* 15 Definitum. *l.* 7. *C. Theod. h. t.* Solebant enim parentes uxores liberis deſtinare. vide quæ dixi ad *l.* 66. *ff. de ritu nuptiar.* & ita patris deſtinatio poſt mortem ejus effectum ſortitur. 16 Quid ſi pater eidem filiam deſtinaverit? poteſt utique eam ducere. *l.* 36. *ff. de ritu nupt.* 17 In elocanda filia patris defuncti arbitrium judices ſequi debent. 18 Familiæ. *d. l.* 7. *C. Theod. h. t.* & male. Hoc innuit, fœminas plerumque laborare adverſus proprium commodum. 19 Ὁ ἀῤῥαβὼν φύσιν ἔχει τοιαύτην &c. Arrha ſponſalitia eam vim & naturam habet, ut is quidem qui eam accepit, ſi ſponſalium fidem non impleat, duplum ejus quod accepit præſtet; qui vero dedit, arrhis excidat. 4. Harm. 2. §. 1. 20 Addunt Græci τελείαν ἄγουσα τὴν ἡλικίαν, ætatem perfectam agens. *Synopſ. Baſil.* 28. *tit.* 2. 4. Harmenop. 2. §. 6. 21 Jam datarum ſcil. non promiſſarum tantum. Tiraquellus *de retract. conventionali*, *ad fin. tit. n.* 36. ut hæc conſtitutio non pertineat ad arrhas promiſſas tantum. vid. Rol. a Valle 1. *conſ.* 37. *n.* 4. 22 Διπλοῦς ἀῤῥαβῶνας duplatas arrhas. *Synopſ. ibid.* 23 Pœnam ſponſæ nuptias ſine cauſa detrectantis obſerva. Mulier ſui juris conſtituta minor vigintiquinque annis arrhas acceptas tantum reſtituit. J. *h. t. ibid. in ſimplum autem.* Major vigintiquinque aut minor vigintiquinque poſt impetratam tamen ætatis veniam arrhas & tantundem præterea reſtituit, *ut hic:* quemadmodum, ſi ὑπεξούσιος, ſeu in parentis poteſtate poſita ſit. J. *h. t. verſ. Patrem, ibi, duplum tantummodo:* & ita hanc legem intellige, quantumvis diverſa ſit Græcorum interpretatio. 28. *Eclog.* 2. *cap.* 1. 24 Duplum in legibus eſt res ipſa principalis: & tantundem, quod in pœnis, *ut hic. Inſt. de oblig. ex delict.* uſuris. *l.* 10. S. *de uſuris.* & eo quod intereſt, notandum. *l. unic. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt.* 25 Arrhas ſibi datas, mulier ſui juris conſtituta & ætatis perfectæ, nuptias recuſans duplatas reſtituit, *ut hic.* Quid ſi minoris ætatis cum eſſet, veniam ætatis impetravit & arrhas accepit? rurſus duplas reſtituet, ſi recuſet nuptias, *ibi*, vel poſt impetratam. Quid ſi minor veniam ætatis non impetravit? ſimplas tantum reſtituet. *verſ. in ſimplum. Synopſ. d. tit.* 2. *c.* 2. Harm. *ibid.* 26 Ætatis autem veniam viri a vigeſimo, fœminæ a decimo octavo ætatis anno impetrant a Principe, qua impetratione curatorum poteſtate eximuntur: & perinde ac ſi ſui juris eſſent, res ſuas adminiſtrant: hoc excepto, quod ſine decreto nihil ex ſuis rebus alienare poſſint. Harmenop. *ibid.* §. 7. *l.* 2. *l.* 3. *ſupr. de his, qui veniam ætatis impetrarunt.* 27 Arrhas pro filia, vel nepte accipiens pater, mater vel avus, ſi matrimonium puellæ impediverint, duplatas arrhas præſtant, *ut hic.* Quid ſi matrimonium non impediant, ſed matrimonium aliter conſtare non poſſit? ipſas tantum arrhas reſtituunt. *verſ. Quæ ita. Synopſ. ibid.* Quid ſi ante contracta ſponſalia matrimonium juſta de cauſa contrahi non poſſe ſciverunt, & tamen arrhas receperunt? duplas arrhas quoque reſtituent. Eſt enim quod ſibi imputent, qui ſcientes prudentes arrhas receperint ejus matrimonii nomine, quod contrahi non poſſe ſciebant: ſecus enim, ſi ignorabant. *verſ. His illud. Synopſ. ibid.* Harmenop. *ibid.* §. 8. 28 Lege jubente quæ dirimuntur ſponſalia, pœnam non merentur. 29 Hæc verba extant in *l.* 16. S. *de Epiſc. aud.* 30 Repudii cauſas nota. adde *Novell.* 22. *c.* 15. & ita corporis, bonorum & animi ratione repudio locus eſt. Corporis, ut quia turpis ſponſus, *ut hic. l.* 12. *in fin. ff. h. t.* Bonorum, quia prodigus. Animi, quia impudicus, & improbatæ ſectæ.

[Bb] 3 vel

vel impudicam converſationem, aut religionis [1], vel ſectæ diverſitatem recuſaverit, vel eo quod quaſi vir coitum [2] (ex quo ſpes ſobolis oritur) facere non potuerit, vel ob aliam [3] juſtam excuſationis cauſam: ſi quidem probatum fuerit ante datas eaſdem arrhas ſponſalitias hoc idem mulierem [4], vel parentes ejus cognoviſſe; ſibi debeant imputare. Sin vero horum ignari ſponſalitias arrhas ſuſceperint, vel poſt arrhas datas aliqua juſta cauſa pœnitentiæ interceſſerit: eiſdem tantummodo redditis, ſuper alterius ſimpli pœna liberi cuſtodiantur. † Quæ [5] omnia ſimili modo [6] etiam [7] de ſponſis ſuper recipiendis necne, arrhis præſtitis cuſtodiri cenſemus: quadrupli [8] videlicet pœna, quæ in anterioribus legibus definita erat, in [9] qua & arrharum quantitas imputabatur, ceſſante: niſi [10] ſpecialiter aliud ex communi conſenſu inter contrahentes de eadem quadrupli ratione placuerit. † Extra definitionem [autem] hujus legis, ſi cautio pœnam ſtipulationis continens fuerit interpoſita, ex utraque parte nullas vires habebit: cum in contrahendis nuptiis libera [11] poteſtas eſſe debeat. Dat. Kal. Jul. MARTIANO & ZENONE CONSS. 469.

De proxeneticis.

Hujus legis epitomen retulerat ex Harmenopulo [12] *Contius, ſed eam integram ex Baſilicis edidit* Cujac. *lib.* XI. *obſ. cap.* 18.

6.

COnſtitutio [13] vult, ne [14] proxeneta, ſeu conciliator [15] nuptiarum quidquam capiat. Si tamen omnino ſuſtineat aliquid accipere, ſi quidem nihil de ea re convenerit, nihil omnino conſequatur: ſin pactum interceſſerit, non ultra viceſimam partem dotis, & ante nuptias donationis exigat, ſi dos ad ducentas usque libras auri pertingit: minus autem, ſi quidem volet, ut accipiat; liberum ei facit. † Sin vero cujuscunque [majoris] quantitatis dos fuerit, ultra decem [16] libras auri proxenetam accipere non permittit, neque ſi perfecta eſt dos, vel ante nuptias donatio. † Quod ſi præter hæc aliquis pactus ſit, ne exigatur, ſed & ſolutum reddatur, ſive pecuniam accepit, ſive res, datave eſt ei confeſſio debiti, aut omnino accepit aliquid mobile, vel immobile, vel ſe movens: intentatis actionibus non ſolum contra accipientem, ſed etiam contra ejus heredes: nec ſolum ab eo qui dedit, ſed etiam ab ejus heredibus: pœna decem librarum auri definita adverſus eos, qui præter hæc [aliquid] agere tentaverint.

TIT. II.
SI RECTOR [17] PROVINCIÆ, VEL AD EUM PERTINENTES SPONSALITIA [18] DEDERINT.

1. Imppp. GRATIAN. VALENT. & THEOD. AAA. Eutropio P. P.

SI [19] quis in poteſtate publica poſitus, atque honore adminiſtrandarum provinciarum, qui parentibus, aut tutoribus, aut curatoribus, aut ipſis quæ matrimonium contracturæ ſunt, poteſt eſſe terribilis [20], arrhas ſponſalitias dederit, jubemus [21]: ut deinceps, ſive parentes, ſive eædem mutaverint voluntatem: non modo juris laqueis liberentur, pœnæque [ſtatutæ] expertes ſint: ſed extrinſecus data pignora lucrativa [22] habeant [23], ſi ea non putent eſſe reddenda. Quod ita late patere volumus, ut non [24] ſolum circa adminiſtrantes, ſed etiam circa adminiſtrantium filios [25], nepotes ac propinquos: [&] participes [26] [id eſt, conſiliarios,] domeſticoſque locum habeat: quibus tamen adminiſtrator operam dederit. † Impleri autem id poſtea matrimonium non vetamus, quod tempore poteſtatis ob eas perſonas de quibus locuti ſumus, arrhis fuerat obligatum, ſi ſponſarum conſenſus accedat. Dat. 15. Kal. Jul. *Theſſalonicæ*, DD. NN. GRATIANO A. V. & THEOD. A. CONSS. 380.

TIT. III.
DE DONATIONIBUS [27] ANTE [28] NUPTIAS, VEL PROPTER [29] NUPTIAS, ET SPONSALITIIS.

De muneribus ſponſalitiis, ſi ea, quæ donat vir futurus, tradiderit uxori, vel donandi animo dotem auxerit.

1. Impp. SEVER. & ANTON. AA. Metrodoro.

MUltum intereſt, ſi ea quæ donat vir futurus, tradiderit [30] uxori [31], & poſtea [32] in dotem acceperit: an vero donandi animo dotem auxerit, ut videatur accepiſſe, quod non accepit: priore enim caſu donatio non impeditur, & res quæ in ea cauſa ſunt dotis effectæ, judicio de dote peti poſſunt: poſteriore [autem caſu] nihil actum eſt donatione: & quod in dotem datum non eſt, repeti non poteſt.

De nuptiis non ſecutis.

2. Imp. ALEXAND. A. Attalo.

SI [33] Præſidi provinciæ probaveris, ut [34] Eutychiam uxorem duceres, munera [35] te parentibus ejus dediſſe: niſi Eutychia tibi nupſerit, [tibi] reſtitui, quod dediſti jubebit.

De dolo.

3. Idem A. Marcellæ.

POllicitatione a fratre quondam tuo ſponſalium [36] cauſa facta, etſi [37] in ſtipulationem deducta ſit, ideo præſtanda non fuit, quoniam in dote uxor maritum fefellit [38]: Exceptionem [39] [itaque doli] adverſus actionem ex ſtipulatu recte objicies.

1 *d. l.* 16. vid. *l.* 15. ſ. *de Judæis. Novell. Leonis* 93. Goth. De Jure Canonico licet cum hæreticis ſive ſectariis commiſcere conjugia. *c.* 16. 28. *quæſt.* 1. *c.* 14. *de hæreticis. in* 6. Anſ. 2 Adde *l.* 14. §. 7. *ff. de ædilit. edict. Novell.* 117. *c.* 12. 3 Puta abſentiam biennii, vel triennii. *l.* 2. ſ. *h. t.* lepram, niſi ſponſalia ſint de præſenti, *extra. de conjugio leproſor.* vid. Wurmſ. 1. *pract.* 35. *obſ.* 2. vel quia virgo putabatur, quæ tamen mulier deſpondit. *arg. l.* 11. *in fin. ff. de act. empt.* 4 Arrhas etiam dari a ſponſa ſponſo hic locus innuit, quod & Accurſius notavit J. *verſ. Quæ omnia.* Id tamen Cujac. 4. *obſerv.* 26. negat: atque in ſponſalibus ſponſum, non ſponſam arrhas dare. 5 Arrhas acceptas ſponſus quemadmodum reſtituat. 6 Sciens prudens quæ cum turpi, cum prodigo, cum hæretico, cum impotente vel ſimili ſponſalia contrahit, & arrhas ei dat, etiamſi juſtam repudii cauſam habeat, arrhas tamen non repetit, *ut hic: & dict. l.* 16. ſ. *de epiſc. aud.* Sic creditores qui ſcientes inopem heredem paſſi ſunt in hereditate morari, ab eo ſatisdationem non exigunt. *l.* 31. §. 2. *ff. de reb. aut. judic.* Sic in emptionibus, ſcienti vitium non ſuccurritur. *l.* 1. *in fin. ff. de act. empt.* Prudens emiſti vitioſum, dicta tibi eſt lex. *Horat.* Huic vicinum eſt, quod Jaſon ad *l.* 24. *ff. ſolut. matrim.* negat conſtante matrimonio, uxorem dotem repetere poſſe, quæ ſcienter cum viro inope, vel prodigo, vel obærato contraxit, aut mox non idoneo futuro: eamque opinionem Gailius probat, 2. *obſ.* 84. *arg. l.* 145. *ff. de reg. jur. c. Scienti* 27. *de reg. in* 6. *l.* 34. ſ. *de tranſact.* Idem dicendum eſſe de creditoribus minus idoneos fidejuſſores probantibus, vid. *l.* 10. *in fin. ff. qui ſatisd. l.* 3. *in fin. ff. ut in poſſeſſ.* ſed & eo qui ſciens luminibus effoſſis hominem emit. *l.* 43. §. 1. *ff. de contrahend. empt.* quod ad uxorem attinet, ſuperiora vix probare poſſum, Bartolum & Ripenſem in eo ſecutus: qua de re vide quæ dixi ad *d. l.* 24. 7 Quæ de ſponſo dicta ſunt, ad ſponſam accommodantur. 8 *l.* 6. *C. Theod. h. t. l. unic. C. Theod. ſi provinciæ rector. l. unic. C. Theod. ſi nuptiæ.* 9 Quadruplum regulariter ipſum principale, rem ipſam principalem in pœnis continet. 10 Atqui pœnis legum contenti eſſe debemus. *l.* 19. *ff. de verb. oblig.* Solve: Quadruplum hic licet ſtipulari, quia jure vetere, etiam in hanc rem legitima fuit pœna quadrupli. *d. l.* 6. *d. l. unic. C. Theod. ſi provinciæ. d. l. unic. C. Theod. ſi nuptiæ.* Quadrupli pœna hodie tantum ex conventione valet. vid. Cujac. 16. *obſerv.* 34. & 4. *obſerv.* 22. & 11. *obſerv.* 17. 11 Liberæ nuptiæ eſſe debent. *l.* 12. 14. J. *de nupt.* Quid? Metus ſummo pudore patri exhibitus (reverentialem metum quidam appellant) vitiatne nuptias? non vitiat. Talis enim metus non cadit in virum conſtantem, niſi cauſa cognita conſtet ob nimiam reverentiam parentum, liberos tacuiſſe. vid. Gailium 2. *obſerv.* 39. Quid? hujuſmodi matrimonium poteſtne convaleſcere? Wurmſer. 1. *pract.* 36. *obſerv.* 1. ait, ſpontanea cohabitatione & copula matrimonium convaleſcere: eoque caſu judicem quantitatem moræ, & amorem conjugum inter ſe conſiderare. *c. ad id, quod.* 21. *x. de ſponſalibus. c. diſcretionem.* 6. *x. de eo qui cog. conſang.* Hujuſmodi ſubſequente copula novum conſenſum induci, metum tolli. *l.* 2. *ſupr. de his, quæ vi metusve.* Idque maxime in eo perſpici, qui a parentibus puellæ deprehenſus, coactus eſt cum puella matrimonium contrahere. Gailius *d. loco.* 12 4. *tit.* 3. §. *ult.* extat eadem conſtitutio apud autorem *Synopſ. Baſil.* 54. *tit.* 13. περὶ προξενητῶν, *c.* 4. 13 Interpretatio Leunclavii. 14 Τὸν προξενοῦντα γάμον. 15 Quid proxeneta, vid. *l.* 3. *ff. de proxenet.* 16 Id eſt, ſeptingentos viginti aureos & ita certus hic modus proxeneticis nuptialibus datur, ut & advocato plerumque centum aurei. *l.* 1. §. 12. *in fin. ff. de extraord. cognit.* Interdicuntur omnino proxenetica præpoſitis eccleſiaſticis. *Novell.* 123. *c.* 16.

17 Ἄρχων præſes, 4. Harm. 2. §. 10. Idem in quocunque magiſtratu, & adminiſtrante officium. *l. unic. infr. ſi quacunque præditus poteſtate. l.* 38. *ff. de ritu. Syn. Baſil.* 28. *tit.* 5. *cap.* 39. 42. & *tit.* 4. *c.* 19. 18 Sponſalia. *C. Theod. h. t. lib.* 3. *tit.* 6. ſponſalitias dederint arrhas. *Hal.* Sponſalitia, *ut hic, & l. ult. infr. de ingenuis manumiſſis.* pignora. *l.* 6. *in fin. C. Theod. de ſponſal. & antenupt.* arrharum nomine data. *l.* 1. J. *ſi nuptiæ ex reſcripto.* Græci μνηστρα. Hieronymus in virginitatis laude. *Humanorum ſponſaliorum pignoribus ſubarrhantur.* Arrhæ in ſponſalibus non erant nummi, ſed vel annulus pronubus vel monilia, ut in Maximino juniore apud Capitolinum & apud Heſychium, inde κάτοχμα καὶ ἔνοχμα, περιθέματα ἀρραβονικά. vid. Cujac. 11. *obſerv.* 17. 19 *l. unic. C. Theod. h. t.* 20 Φοβερός. 4. Harmen. 2. §. 13. 21 *l.* 38. *l.* 63. *ff. de ritu nupt. l. un.* J. *ſi quacunque præd. poteſtat.* 22 Καὶ κερδαίνειν τοὺς ἀρραβῶνας. 28. *Eclog.* 1. *c.* 20. 23 Imo non lucratur. *l.* 38. *ff. de ritu.* Quidam abrogari putant dictam *legem* 38. Cyrillus Græcus interpres *legem* 38. refert ad nuptias ab officiali præſidum contractas, qui ut præſidibus lege inferior nuptias contrahendo levius peccare præſumitur. Hanc vero legem refert ad ipſos præſides, eorum filios, nepotes, propinquos, domeſticos, participes ejus, ſeu adſeſſores, quibus ipſe præſes conſtituendis nuptiis operam navaverit. Alia hic etiam adferunt emplaſtra, quæ Cujacius refutat *hic*, & 4. *obſerv.* 21. 24 Sponſalia in ſua provincia præſes contrahere non poteſt: quod ſi contraxerit, liberum eſt puellæ, ejus parentibus, tutoribus & curatoribus, nuptias recuſare, & acceptas arrhas lucrari. Quid filii, nepotes, cognati, domeſtici, conſiliarii ipſius præſidis? eadem ratione in eadem provincia ſponſalia contrahere vetantur, *ut hic.* 4. Harmen. 2. §. 10. & 11. Quid dicendum de præſidum filiabus? Idem ex conſtitutione Leonis 23. Harm. *ibid.* §. 14. Quid ſi præſes ipſe poteſtate exiit, & puella nuptias ejus detrectet? ſtabile conjugium ejus fuerit. *verſ. Impleri.* J. *h. t.* Harmen. *ibid.* §. 12. 25 *Novell. Leon.* 23. addit filias. 4. Harm. 2. §. 14. 26 Συγκαθέδρους. Græci *Eclog. d. loco.* id eſt, adſeſſoris pertinentes. Cujacius hic, qui Græcis προσήκοντες. adde *l. unic.* §. 3. ſ. *de contractibus judicum. l.* 3. ſ. *ſi certum petat.*

27 Donatio propter nuptias hodie eſt contractus ſpecialis. *Novell.* 119. *cap.* 1. 28 §. 3. *Inſtit. de donationibus.* 3. *C. Theod.* 5. περὶ μνηστείας δωρεῶν. 8. *Eclog. tit.* 4. 29 Donatio ante nuptias vel propter nuptias, idem. Fit enim propter nuptias: plerunque, ante nuptias: interdum poſt nuptias. §. *pen. Inſt. de donationibus.* Quod ita donatur a marito uxori in vicem dotis ἀντιφέρνη. *l. ult.* J. *h. t.* Ejuſdem juris eſt hæc donatio, cujus & dos, eadem pacta recipit, eandem quantitatem. *Novell.* 97. *cap.* 2. *verſ. Primum.* Eandem, quoniam ſupra dotem, mortuo marito uxori redditur ὑπόβολον, id eſt, dotis incrementum. Demetrius Chartophylax, *quæſt.* 55. & 4. Harmenopul. 10. Eſt enim Græcis ὑποβάλλειν, adjicere. Dotalitium dicitur *in cap. plerumque* 4. *extr. de donat. inter vir. can.* 10. *ſi autem.* 36. *quæſt.* 2. & Roberto *in Chronico*, Wilhelmus, inquit, Rex Siciliæ fecit chartam Johanni reginæ de dotalitio ſuo: In conſtitutionibus Neapolitanis dotarium, a Longobardis Morgangheba. vid. Cujac. 2. *Feudor.* 9. a Gallis *Douaire*, quod tamen Cujacius plene non probat. 5. *obſerv.* 4. *in fin.* Ex Græcis alii reddidere dimidiam, alii tertiam, niſi aliud contractum fuiſſet. 4. Harmenop. 10. Moribus Tholozanis redditur dimidia: more Longobardorum, quarta pars bonorum mariti. *l.* 11. *C. Longobard. de his, quæ a viro.* Romano jure, tertia dotis. 2. *Feudor.* 8. §. 2. Conſtitutionibus Neapolitanis tertia bonorum mariti. *lib.* 3. *tit.* 13. 15. 16. & conſuetudine Normanniæ. Gothorum jure, decima bonorum mariti. Porro, ὑπόβολον non debebatur uxori, niſi in cubiculum mariti veniſſet, & hoc eſt quod dicitur, *Au coucher gagne la femme ſon douaire.* Virgini, ut Harmenopulus 4. *tit.* 10. docet, non dicitur ὑπόβολον. quod erat tertia pars dotis: ſed θεώρηθρον, quod erat duodecima. Id Græci quoque dixere ἀνακαλυπτήριον. vid. Cujac. 2. *Feudor.* 9. Apud Gallos doarium aliud eſt conſuetudinarium, ſive ſtatutarium, aliud conventionale ſeu præfixum. Hoc legem accipit a contrahentibus. Illud a lege vel ſtatuto, utrumque tamen plerumque conjungitur, daturque alterutrius uxori electio. His adde Clar. 3. *ſent.* §. *donatio. qu.* 11. 30 Dotem non acceptam poteſt maritus interdum utiliter in dotem convertere, veluti ſi ante nuptias contractas mille uxori donavit, eaque etiam tradidit, maritus poterit eam ſummam a ſe ita profectam, ab uxore dotis nomine rurſus accipere: & dotis judicio utiliter obligari. Quid ſi tantum ſcripſit, animo dotis augendæ, ſe mille ab uxore accepiſſe, cum vel nihil, vel centum tantum accepiſſet? Donatio hæc impeditur: nihil, inquam, actum eſt ea donatione. Itaque hoc caſu, id tantum quod re ipſa in dotem datum fuerit, repetetur: quod datum non fuerit, non repetetur hac lege. *Synopſ. Baſil.* 28. *tit.* 3. *cap.* 1. & 4. Harmen 3. §. 1. Quid, ſi quidem non tradidit, ſed conſcripſit mille, citra animum augendæ dotis, ſed ut revera donaret, deinde eadem mille cautione comprehenſa, mulier viro in dotem attulerit, una cum cæteris chirographis & nominibus & vir ſciens prudens, inter cætera dotis eam cautione mille continentem dotis nomine ſe accepiſſe conſcripſerit? Puto idem fore, ac ſi eadem mille re ipſa tradidiſſet. Novo enim jure promiſſæ animo donandi, res neceſſitatem traditionis continent. *l. ſi quis argentum.* 35. *infr. de donationibus.* huic legi intelligendæ omnino adde Conſtantinum Rogerium *tractatu de dote, cap. Quinto oportet videre.* 31 Id eſt, ſponſæ. nam quod uxori quis largitur, etſi donationis nomine tradiderit, debet maritus in eadem voluntate ad mortem usque permanere. Scholiaſt. Harmen. 3. *tit.* 3. §. 4. 32 Hæc donatio contractus eſt ſpecialis. *Novell.* 119. *cap.* 1. *in princ.* idque ita colliges, donatio propter nuptias comparatur doti. §. *penult. Inſtit. de donat.* Dos autem eſt contractus. *l.* 65. *ff. de judiciis. l.* 23. *ff. de reg. jur.* 33 Donationum ante nuptias dominia ab ipſo quidem initio donationis recte conſtituuntur ſeu adquiruntur: ſub conditione tamen revocantur, ſi non ſubſecutæ fuerint nuptiæ. Harm. *ibid.* §. 2. 34 Res tantum promiſſas a ſuo ſponſo ſponſa in ſuam dotem redigere non poteſt. Papon. 1. *Notar.* 4. *c. de contract de mariage.* Cur ita? vid. *l.* 4. J. *h. t.* ſibi donatas & traditas poteſt. *l.* 5. J. *de ſecund. nupt.* ad ſe miſſas citra donationis animum, (qui in dubio non præſumitur) non poteſt, cum eas accepiſſe præſumatur, ut ornatior ad virum accederet: non ut dotem ſuam augeret. Clar. 3. *ſent.* §. *donatio. quæſt.* 10. Conſtante vero matrimonio quæ ornamenta a marito uſus ſui neceſſarii cauſa mulier acceperit marito mortuo, in dubio, ea lucratur. Clar. *ibid.* Andr. Gail. 2. *obſ.* 91. niſi contraria ſit conſuetudo. Roland. a Valle 1. *conſ.* 10. *n.* 12. 35 Donata ſponſæ parentibus a ſponſo, ut nuptiæ fiant, nuptiis non ſecutis, ea recte repetuntur. *Synopſ. ibid. cap.* 2. Harmenop. *ibid.* §. 7. 36 Datum ob cauſam matrimonii futuri cauſa non ſecuta, condicitur. Sponſalia. *l.* 8. J. *de præd. & aliis reb. minor. Novell. Valentin. verſ. Opportunum duximus. de epiſcop. jud.* ſeu ἀντιφέρνη, ſeu ſponſalitia largitas. *l.* 4. J. *de ſecund. nupt.* dotis eſt ἀντιστήκωσις. Scholiaſt. *Synopſ. Baſil.* 26. *tit.* 1. περὶ γαμικῶν amuſſis, levamentum atque ſacoma. 37 Stipulatio juſtam pollicitationem non doloſam firmat. 38 Sponſalitia largitas, amplæ dotis contemplatione facta condicitur, ſi dos eſt minor, quam promiſſa. 39 Doli exceptio actorem repellit. *l.* 36. *ff. de verb. obl.*

De

De donatione collata in tempus nuptiarum.

4. Imp. GORDIAN. A. Marcello.

QUod ſponſæ ea lege [1] donatur, *Ut [tunc [2]] dominium ejus adipiſcatur, cum nuptiæ fuerint ſecutæ*, ſine effectu eſt [3].

Si nuptiæ ſequi non poſſint.

5. Impp. VALENTIN. & GALLIEN. AA. Theodoræ.

EA quæ tibi ut ſponſæ datum ſe promiſit is, qui te ficto [4] cœlibatu, cum aliam matremfamilias domi reliquiſſet, ſollicitavit ad nuptias, petere cum effectu non potes: cum tu ſponſa, uxore domi poſita, non [5] fuiſti.

De donatione die nuptiarum facta.

6. Imp. AURELIANUS A. Donatæ.

CUm [6] in te ſimplicem donationem dicas factam eſſe die [7] nuptiarum tum ſit: ſic diſtinguendum eſt, ut ſi in tua [8] domo donum acceperis, ante nuptias videatur facta eſſe donatio: Quod ſi penes [9] ſe dedit, retrahi poteſt: uxor enim fuiſti [10].

De verbo remanere.

7. Imppp. CARUS, CARIN. & NUMER. AAA. Lucianæ.

SI, cum ante nuptias munera darentur, ita conventum eſt, atque hujuſmodi conſcripta eſt pactio, *Ut ſi qua fors exſtitiſſet contra cohabitationem ejus, & matrimonium diſtraxiſſet, tunc quæ data erant, apud eum qui dediſſet, heredemve ejus remanerent* [11]: poteſt, qui hereditatem ejus acceperit, cui pacta puella munera lege prædicta ſuſcepit, eadem jure poſtulare.

De jure alienandi.

8. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Euphroſynæ.

SI ante matrimonium major quinque & viginti annis conſtitutus, ſponſæ ſuæ, licet ante ſponſalia, quæ donavit, eamque in vacuam induxit [12] poſſeſſionem: poſtea nullo titulo ſuperſtitem, vel teſtamento eundem relinquentem, alienare potuiſſe certi ac manifeſti juris eſt.

De reſcriptis.

9. Iidem AA. & CC. Juliano.

CUm te ſponſæ [13] filii tui quædam donaſſe conſiteatis: perfectam donationem reſcindi, nec noſtro oportet reſcripto [14], quam tua voluntas juriſque auctoritas fecit ratam.

De nuptiis non ſecutis.

10. Iidem AA. & CC. Dionyſio.

SI [15] filiæ tuæ ſponſus, ei mancipium donavit, ac tu ei eum jumentarium liberalitatis ratione conſtituiſti, nec nuptiis ſecutis, contra juris rationem, quod dederat, abſtulit [16]: non invicem datorum reſtitutio, ſed ejus quod illicite rapuit, repetitio competit [17].

De morte ſponſi, qui donavit.

11. Iidem AA. & CC. Neæ.

SI tibi res proprias liberalitatis cauſa ſponſus tuus tradidit, eo quod ab hoſtibus poſtea interfectus [18] eſt, irrita donatio fieri non poteſt.

De divortio.

12. Iidem AA. & CC. Timotheæ & Cleotimæ.

SI [19] mater veſtra filiæ ſuæ ſponſo, vel marito prædia ſine [20] ulla repetendi lege donavit, & eum in vacuam poſſeſſionem induxit: nuptiis divortio ſolutis, perfecta non diſſolvitur donatio.

De creditoribus donatoris.

13. Iidem AA. & CC. Alexandro.

DE rebus in ſponſam donationis gratia collatis, creditores [21] mariti facti, ſi non prius obligatas eas ſibi probent, eam convenire minime poſſunt.

Mater conſentiens donationi rei ſuæ, venire contra non poteſt, etiam pecuniam rei offerendo. Bald.

14. Iidem AA. & CC. Aureliæ.

SI conſentiente [22] matre ſua ſponſus filiæ tuæ mancipia donavit: &, his acceptis in dotem non æſtimatis, in matrimonio poſt deceſſit: mater eademque heres [23] ejus pretium offerens, reſtitutionem eorum improbe recuſat.

Donatio inter ſponſos præſumitur eſſe largitas ſponſaliorum, & matrimonio non ſecuto, donatum redditur donatori, niſi per ipſum donatorem ſtetit quod matrimonium non ſequatur. Bald.

15. Imp. CONSTANTINUS A. ad Maximum Præfectum urbi.

CUm [24] veterum ſententia diſplicent, quæ donationes [25] in ſponſam nuptiis quoque non ſecutis decrevit valere; quæ largiendi animo inter ſponſos & ſponſas jure celebrantur, redigi ad hujuſmodi conditiones jubemus: ut ſive [adfinitatis contrahendæ cauſa, ſive non ita, vel] in poteſtate patris degentes, vel ullo modo proprii juris conſtituti, tanquam futuri cauſa matrimonii aliquid ſibi ipſi, vel conſenſu parentum mutuo largiantur: ſi quidem ſponſus, [vel] parentes ejus [ſortiri] ſiſtum [noluerint] uxorem: id quod ab eo donatum fuerit, nec [26] repetatur traditum: & ſi quid apud donatorem reſedit, ad ſponſam, [& heredes ejus] ſummotis ambagibus transferatur. Quod ſi ſponſa, vel is, in cujus agit poteſtate, cauſam non contrahendi matrimonii præbuerit: tunc ſponſo ejusque heredibus ſine aliqua deminutione [per conditionem, aut per utilem actionem in rem] redhibeantur. Quæ ſimiliter obſervari oportet, & ſi ex parte ſponſæ in ſponſum donatio facta ſit. Dat. 16. Kal. Novemb. PP. 16. Kal. Sept. *Romæ*, CONSTANTINO A. V. & LICINIO CONSS. 319.

Quando ſponſus donavit ſponſæ, & non intervenit oſculum, repetitur omne datum: ſed ſi intervenerit oſculum, repetitur dimidia pars: aliam lucratur ſponſa ratione oſculi. Bald.

16. Idem A. ad Tiberianum Vicarium Hiſpaniarum.

SI a ſponſo rebus ſponſæ donatis interveniente [27] oſculo [28] ante nuptias hunc, vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad ſuperſtitem pertinere præcipimus, dimidiam ad defuncti, vel defunctæ heredes, cujuslibet gradus ſint, & quocunque jure ſucceſſerint: ut donatio ſtare [pro] parte dimidia, & reſolvi pro parte dimidia videatur. Oſculo vero non interveniente, ſive ſponſus, ſive ſponſa obierit, totam infirmari donationem, & donatori ſponſo, vel heredibus ejus reſtitui. Quod ſi ſponſa interveniente, vel non in-

1 Id eſt, in tempus matrimonii. *l.* 32. §. 22. *ff. de donat. int. vir. & uxor. l.* 97. §. 2. *ff. de verb. oblig.* Donaturus aliquid uxori futuræ, dominii tranſlationem in tempus nuptiarum rejicere non debet. & ita non inſpicitur initium promiſſionis, ſed tempus effectus & executionis. Bald. *hic.* 2 Paria ſunt, aliquid fieri tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, *ut hic.* Ratio igitur conſtitutionis hujus hæc eſt: quod donatio referatur ad tempus matrimonii, quo tempore ratæ non ſunt donationes inter conjuges factæ: multum igitur intereſt, quis ut ſponſæ donet, an ut uxori. 4. Harmen. 3. §. 5. *l.* 5. J. *h. t.* Retro: paria ſunt, aliquid fieri tempore permiſſo, & conferri in tempus permiſſum. *l. in tempus.* 62. *ff. de hered. inſt.* 3 Cur ita? Ante matrimonium non tranſiit dominium, quia non fuit res tradita. *l.* 2. ſ. *h. t.* Poſt matrimonium, etiam non tranſiit, quia, licet tradit, transferre etiam non potuit. vid. *l.* 8. J. *de donat. inter vir.* Quoties enim transferri dominium non poteſt, ex eo non oritur obligatio. 4 Qui uxorem habens fingit ſe cœlibem atque ita aliam deſpondens quid promiſit, ex ea promiſſione conveniri non poteſt: ſi quid tamen dederit, non poterit repetere. 28. *Eclog.* 4. *c.* 5. 5 Poteſt enim nemo ſimul & uxorem domi habere, & alibi ſponſam. vide quæ dixi ad *l.* 7. *in fin.* ſ. *de Judæis.* 6 Donare ſponſæ ſuæ quis poteſt, nuptæ non poteſt. Quid ſi ipſo die nuptiarum donaverit? quæri poteſt, an ea donatio tanquam in ſponſam collata valeat, an potius tanquam in uxorem facta non valeat? In hoc ſcrupulo perveſtigandum eſt, ubinam mulier fuerit, cum in eam donatio eſt collata. Nam ſi mulier tunc in ſua domo erat, in ſponſam videtur collata donatio: ſin vero erat in domo viri, tanquam in nuptam cenſetur facta donatio. Jam enim ab eo tempore nupta, & non ultra ſponſa fuiſſe videtur, *ut hic.* 4. Harmen. 3. §. 9. *Synopſ. Baſil. l.* 8. *tit.* 3. *c.* 6. 7 Valet donatio facta uxori die nuptiarum, Cum in ſua domo eſſet: ſecus, ſi cum eſſet in mariti domo. 8 Quod mulieri in ejus domo die nuptiarum donatur, nondum uxori donatur, ſed ſponſæ, *ut hic.* 28. *Ecl.* 4. *c.* 6. 9 Domus viri domicilium eſt matrimonii. *l.* 5. *in fin. ff. de rit. nupt.* In ea abſenti mulier nubere poteſt, per nuntium ſc. in ſua non poteſt. vid. Paul. 2. *ſent.* 19. §. 5. 10 Uxor cenſetur, quæ in domum viri deducta, *ut hic.* licet virgo. *l.* 7. *ff. de ritu nupt. l.* 8. J. *de inceſtis & inutilib. nupt.* 11 Verbum *remanerent*, hic ſumitur pro reſtituantur & ita mentem magis, quam verba ſpectamus. 12 Perfecta donatio revocari non poteſt etiam teſtamento. *Novell.* 61. *cap.* 1. *in pr.* 13 Quod ſocer nurui dedit, reſcripto Principis revocare non poteſt, *ut hic.* 28. *Synopſ.* 4. *c.* 9. & ita donatio cedit in nurus commodum; niſi conſtet ipſum ſocerum, vel conſanguineos mariti alio animo donaſſe, quam ut nurui adquireretur. *l.* 12. J. *h. t.* Alias in dubio res donatæ uxori a conſanguineis mariti, ſunt mariti, cum ejus contemplatione donata ſint. Bart. *arg. l.* 10. §. 6. *ff. de vulgar. & pupill. ſubſt.* vid. Roland. a Valle 1. *conſ.* 10. *n.* 10. 11. & *paſſim eod. conſ. n.* 8. 9. Clar. 4. *ſent.* §. *donatio. q.* 10. *verſ. Sed nunquid.* quod Alciat. non probat 2. *præſumpt.* 18. Movetur, quod donata per avum nepoti, patri non adquirantur, licet patris contemplatione donentur. *Doctores in l.* 91. *ff. de leg.* 1. Movetur etiam, quod donata reipublicæ legatis, donentur occaſione reipublicæ. *Doctores in l.* 64. §. 5. *ff. ſoluto matrim.* Movetur quoque, quod donatio facta uxori a conſanguineis mariti, marito non quæratur, ut cui nulla facta ſit promiſſio, nulla traditio. *l.* 20. ſ. *de pact.* Movetur etiam *l.* 12. J. *l.* 7. ſ. *de condict. ob cauſ.* in qua, quod ſimpliciter donatur alicujus uxori, ſimpliciter donatum valet, neque præſumitur datum occaſione mariti: alias ſeptem objectiones vide apud Roland. a Valle 1. *conſ.* 10. *n.* 89. Donatum adrogato ab adrogatoris amico vel cognato, ipſe adrogatus beneficio ipſius adrogatoris habere intelligitur, ideoque hujuſmodi res donatæ ad eum, quem adrogato ſuo adrogator ſubſtituerit, pertinebunt. *l.* 10. §. 6. *ff. de vulgar. & pupill. ſubſt.* ſic donatum vel promiſſum viro a cognato, vel ab alio, uxoris juſſu, non ſit mariti. *l.* 7. *ff. de condict. ob cauſ.* Donatum a viro ſervis uxoris, non ſit uxoris aut ſervorum ejus. *l. pen.* §. 1. *ff. ſoluto matrim.* ſic donatum ſponſæ, vel uxori ut cultior eſſet, repeti poteſt. *l.* 5. §. 10. *ff. commodat.* Datum ſervo, non ut ſemper, ſed ad certum uſum certis temporibus utatur, non eſt peculii. *l. id veſtimentum.* 25. *ff. de pecul.* ſic veſtimentum ex lana viri mulieri confectum, ipſius etiam mulieris cura, viri eſt. *l. ſed ſi vir.* 31. *ff. de donat. inter virum.* 14 Vid. *l.* 5. J. *de revocandis donat.* Neque enim decet Principem in alicujus detrimentum vana, & inania conferre beneficia. 4. Harm. 3. §. 10. 15 Sponſus ſponſæ quædam donavit: viciſſim quædam a patre ſuæ ſponſæ accepit: Nuptiis non ſequutis, ſponſus res a ſe donatas abſtulit: quæritur an ſponſæ pater eo nomine donationem a ſe factam revocare poſſit? non poteſt: ſed rapta a ſponſo filiæ ſuæ, quem generum fore ſibi exiſtimabat, repetere, *ut hic. Syn.* 28. *tit.* 3. *c.* 10. 4. Harm. 3. §. 12. 16 De facto. 17 27. *Eclog.* 4. *c.* 10. Imo non competit. *l.* 15. J. *h. t.* 18 Morte ſponſi donatio propter nuptias non fit irrita. 19 Donare genero ſuo ſocrus poteſt, adeo, ut etſi matrimonium ſolutum fuerit cum donatricis filia, donatario non poſſint condici res donatæ. *Synopſ. Baſil.* 28. *tit.* 3. *c.* 12. 20 *l.* 23. *infr. de donat. inter vir.* Quod ſimpliciter donatur, ſimpliciter valet. *l.* 7. *ſupr. de condict. ob cauſ.* Ideoque donata uxori a conſanguineis mariti, uxoris fieri debent. dixi ad *l.* 9. ſ. *h. t.* 21 Creditores vel hypothecarii antiquiores res ſponſæ donatas avocare poſſunt. *Synopſ. d. loco, c.* 11. *l.* 2. J. *de revocand. his quæ in fraud.* E contrario, res donatas ſponſæ maritus alteri obligare non poteſt. Bald. *hic.* vel ita: Donatum ſponſæ a ſponſo, anteriores ſponſi creditores conferre non poſſunt, niſi hypothecam habeant: & ut Harm. 4. *tit.* 3. §. 13. notat, niſi ſpecialiter res ita donatas obligatas habuerint. Neque tamen hinc collige mulierem in rebus ita donatione acceptis (ὑπόβολον Græci vocant) jus tacitæ hypothecæ habere. Scholiaſt. Harmen. *ibid.* §. 14. nec enim habet. *l. aſſiduis.* 12. *in fin.* J. *qui potior. in pign.* 22 Filius res matris donare propter nuptias poteſt, ea conſentiente: res ita donatas mater revocare non poteſt, etiamſi pretium rei donatæ offerat. facit *l.* 41. *ff. de rei vind.* Poteſt enim quædam in re donata eſſe utilitas, quæ pretio deſit: ut eo pacto pretium non ſemper rerum ipſarum vicem ſuſtineat. 23 *l.* 1. §. 1. *ff. de except. rei vend.* 24 *l.* 2. *C. Theod. de ſponſal.* 25 Donationes in ſponſam factæ parentum conſenſu, nuptiis non ſecutis culpa ipſius mulieris, reſtituendæ ſponſo: non ſecutis culpa donatoris, donatarius non modo rem ipſam retinere poteſt, (ſi eam jam habeat) ſed & nondum acceptam, aut ſibi traditam poteſt condicere. adde *Synopſ. Baſil.* 28. *tit.* 3. *cap.* 15. 26 Imo repeti poteſt. *l.* 10. *in fin.* ſ. *h. t.* 27 Oſculi ſponſæ a ſponſo dati vim obſerva. Donavit ſponſus ſponſæ, eamque tempore ſponſaliorum oſculatus eſt? mortuo ſponſo, dimidiam partem rerum donatione acceptarum ſponſa lucratur: alteram reſtituit ſponſi heredibus. Quid ſi eodem caſu, ſponſa præmortua eſt? ſponſæ heredes dimidiam partem rerum donatione acceptarum lucrantur, dimidium reſtituunt ſponſo ſuperſtiti vel ejus heredibus. *hac l. in princ.* Quid ſi oſculum non intervenit? utrinque res donatione acceptæ reſtituuntur. *verſ. Oſculo.* Quid ſi ſponſa ſponſo donavit & alterutrum horum mori contigit? ἀναδίδοται πάντως ἡ δωρεὰ, id eſt omnino reſtituitur donatio: omnino, inquam, id eſt, non quærimus, an oſculum intervenerit necne. *Syn. d. loco. c.* 16. 4. Harm. 4. περὶ φιλήματος μνηστήρων, de oſculo ſponſorum, §. 11. 28 Oſculi ſponſæ a ſponſo dati vim obſerva. 28. *Eclog.* 4. *c.* 16. Per oſculum & dexteras reſignatur pudor ſpiritu. Tertull. *lib. de velandis virginib.* Ovidius: *Oſcula ſi dederis, fies manifeſtus amator.* *Beguinarum* fuit is error, oſculum mortale eſſe peccatum, ut merito poſtea damnatus is error fuerit. *cap. ult. Clement. de hæreticis.* Illud de oſculo adjiciendum eſt, Solo oſculo non contrahi propinquitatem. *can.* 18. *lex divina* 27. *q.* 2. & jure Longobardico, propter ſolam oſculationem uxoris domini, vaſallum feudum amittere, *tit. quibus mod. feud. amittatur.* Sed hæc omnia locum apud Gallos non obtinent, apud quos oſculo pudicitia delibari non creditur, ne quidem in ſponſa: adeo ut ſponſa Tholoſano ſenatusconſulto anno 1575. Julii 12. ſponſalitia munera reſtituere juſſa ſit. Quod tamen in ſponſalibus per verba de præſenti contractis locum habere non videtur. vide Anton. Guibertum *in tractatu de ſponſalibus, cap. de effectu ſponſal. in fin.* Boſſius *in tit. de extraordinariis crimin. n.* 3. refert, quendam capite plexum fuiſſe, quod oſculum per vim nuptæ mulieri rapuiſſet. Benignius eſt tamen pœnam in hujuſmodi caſibus arbitrio judicis relinqui, quam tam ſeveram ſententiam imitari. vide Clar. 5. *ſent.* §. *ult. quæſt.* 83. *verſ. Oſculum inferens.* De oſculo alienæ mulieri dato vindicato, vide etiam Valer. 6. *c.* 1. & vindicando, vide Auguſtin. 21. *de civitat.* 11. de eo præſertim quod Græci καταγλώττισμα (quoties vir) ἐν καιρῷ τῆς συνουσίας τὴν γλῶτταν αὐτοῦ τῷ τῆς γυναικὸς ἐκβάλλει στόματι. hoc eſt, oſculum columbarum. Seneca 20. *epiſt.* 115. Quid ſi quis fœminæ labris columbatur? adde *c.* 4. *nec aliqua.* 27. *quæſt.* 1. De aliis ad oſculum pertinentibus, vide Petrum Gregor. 8. *ſyntagm.* 8. & 36. *ſyntagm.* 12. *in fin.* Petrum Coſtanum in Polyhiſtore, *c.* 4. Addamus & hæc raptim: Moris fuiſſe veteribus dexteram averſam oſculari. 11. Plin. 46. Catoni de provincia decedenti mulieres manum oſculatæ, quod genus honoris Imperatoribus modo: & quidem perpaucis id temporis tribuebatur. Plutarch. *in Catone.* Principes Romani peregre profecturi, vel urbem repetentes, ſenatores oſculo excipiebant, quod a Nerone neglectum. Sueton. *in Nerone, cap.* 10. *in fin.* & Diocletiano, qui pedes oſculandos præbuit. Pomp. Lætus *in Dion.* Oſculum inter Chriſtianos familiare fuiſſe reperio apud veteres, cujus vel abſtinentia, & ſubtractione agnoſcebantur jejunantes Chriſtiani. Tertull. *de Oratione.* Adorantes manum deoſculari ſolitos, colligi poteſt ex illo loco Hieronymi: *Qui adorant*, inquit, *manus ſolent deoſculari, & capita ſubmittere*: quod ſe Job beatus elementis & idolis feciſſe negat.

ſerve-